[1]वृषभः, [2]वृषलः, वृष्टो देवः, इमानि विशेषरूपाणि।

(1637) "वृहू उद्यमने" (VI-तुदादिः-1347. अक. वेट्. पर.)

'उद्यमः=उद्धरणम्' इति क्षीरस्वामी। दन्त्योष्ठ्यादिः इति सर्वे। केचित् 'बृहू पवर्गादिः' इति। क्षीरतरङ्गिण्यामपि 'बृहू' इत्येव दृश्यते। वर्हकः-र्हिका, वर्हकः-र्हिका, विवर्हिषकः-[3]विवृक्षकः-क्षिका, वरीवृहकः-हिका; वर्हिता-त्री, वर्हयिता-त्री, विवर्हिषिता-त्री, विवृक्षिता-त्री, वरीवृहिता-त्री; इत्यादिकानि रूपाणि सर्वाण्यपि भौवादिकदर्हतिवत् (868) ज्ञेयानि। [4]वृढः-वृढवान्, [5]वर्हित्वा-वृढ्वा इमानि रूपाण्यधिकान्यत्रेति विशेषः। 'वृहु' इति उदित्पक्षे क्त्वायामेवेड्विकल्पः इति विशेषः।

(1638) "वृ वरणे" (IX-क्र्यादिः-1490. सक. सेट्. पर.)

'—वृत्यां भृत्याम्' इति वोपदेवः। प्वादिः, ल्वादिश्च।

'वृवृञोरञितो धातोर्वृणाति वरणे भवेत्।
वृणाति च वृणीते च वृञस्तत्रार्थ इष्यते॥' (श्लो. 37) इति देवः।

अत्र पुरुषकारस्त्वाह—"वृ वरणे, वृञ् वरणे, ...
तत्र चाद्यं (वृ इत्यस्य) पवर्गतृतीयादिं बहवः पठन्ति। बृ भरणे इति स्वामिशाकटायनौ" इति। धातुवृत्तौ तु 'आद्यशब्देन ञित् वृणातिरुच्यते। स्वामिशाकटायनावप्येवं पठित्वा भरणार्थत्वमाहतुः' इति। क्षीरतरङ्गिण्यां मुद्रितशाकटायनधातुपाठे चोभयत्र दन्त्योष्ठ्यादिपाठ एवोपलभ्यते। 'बृञ् वरणे' इति पठित्वा, 'भरणे इत्यप्येके' इति धा. का. व्याख्यायाम् (3-6)।

---

1. 'ऋषिवृषिभ्यां कित्' (द. उ. 7-19) इत्यभच्प्रत्यये रूपमेवम्। वृषभः=गोपतिः, युवा वा। वायुः इति केचित्।
2. 'वृषादिभ्यश्चित्' (द. उ. 8-109) इति कलप्रत्ययः। वृषलः=शूद्रः।
3. ऊदित्त्वात् 'स्वरतिसूतिसूयतिधूञूदितो वा' (7-2-44) इति बलादेरार्द्धधातुकस्य विकल्पेन इडागमः। तेन सन्नन्ते सर्वत्र रूपद्वयं बोध्यम्। 'हलन्ताच्च' (1-2-10) इति सनः कित्त्वान्न गुणः।
4. निष्ठायाम् 'यस्य विभाषा' (7-2-15) इति इण्निषेधः।
5. क्त्वायाम् 'न क्त्वा सेट्' (1-2-18) इति कित्त्वनिषेधात् गुणः। इड्विकल्पात् रूपद्वयं ज्ञेयम्।